

KAPITULLI 8

LIRIA

Arsimi i mesëm

Debati në publik

Pse liria (e fjalës) nuk vepron pa rregulla të ngurta?

8.1 Cilat janë çështjet që na interesojnë?

Nxënësit marrin pjesë në planifikimin e debatit

8.2 Përgatitja për debat

Deklaratat kryesore dhe strategjitë e debatit

8.3 Ne debatojmë - ne vendosim - ne raportojmë

Debati dhe vendimmarrja në publik

8.4 Një debat – këndvështrime të ndryshme

Nxënësit reflektojnë për debatin

Kapitulli 8

Liria

Debati në publik

Pse liria (e fjalës) nuk vepron pa rregulla të ngurta?

Hyrje për mësuesit

Pse liria (e fjalës) nuk vepron pa rregulla të ngurta?

Për disa lexues, kjo pyetje mund të duket e çuditshme. Në fund të fundit, liria do të thotë që ne mund të themi dhe të bëjmë atë që duam. Demokracia është një sistem për shoqëritë e hapura, të lira. Rregullat e ngurta na kujtojnë diçka shumë të ndryshme, për shembull, sundimin autoritar. Pra, cili është mesazhi prapa kësaj pyetjeje? E thënë shkurt, liria dhe barazia janë binjakë. Të gjithë ne i gëzojmë të drejtat e lirisë, por ne kemi nevojë edhe për shanse të barabarta për t'i ushtruar ato - dhe kjo është ajo për të cilën janë rregullat. Në këtë kapitull, nxënësit do të përjetojnë rëndësinë e këtij parimi për të marrë pjesë në demokraci.

Pse ky kapitull përqendrohet në debatimin

Qytetarët që marrin pjesë në demokraci do të marrin pjesë në diskutime dhe debate, dhe duke bërë këtë, ata do të ushtrorjnë të drejtat e tyre njerëzore për mendimin dhe shprehjen e lirë. Argumentimi në publik është një aftësi që mund të mësohet, kështu që nxënësit kanë nevojë për trajnim në shkollë. Për këtë arsye, nxënësit trajnohen se si për të kryejnë një debat dhe ky kapitull është e lidhur me konceptin kryesor të lirisë. Liria e fjalës dhe e shprehjes këtu është veçanërisht e rëndësishme.

Çfarë bëjnë nxënësit në mësimin e debatit

Njëmbëdhjetë nxënës marrin pjesë në debat. Kemi dy ekipe debati, me pesë nxënës secili dhe një kryetar. Nxënësit e tjerë dëgjojnë debatin, por edhe ata luajnë një rol aktiv. Tre ekipe dyshe nxënësish shkruajnë një histori për debatin dhe e raportojnë në klasë në mësimin e fundit të kapitullit. Nxënësit e mbetur veprojnë si një audiencë dhe roli i tyre është të vlerësojnë argumentet, të vendosin se cila palë i ka bindur në fund dhe të votojnë se cilën palë mbështesin. Si në politikë, një palë fiton shumicën e mbështetësve.

Çfarë do të mësojnë nxënësit në këtë kapitull?

Debati vijon me rregulla të rrepta që sigurojnë që çdo nxënës të marrë një kohë të folur të drejtë dhe të barabartë. Pra, kryesuesi do të ndërpresë nxënësit që do dëshironin të flasin më gjatë se sa lejohet për të. Por, ky rregull është i domosdoshëm, pasi ai mbron të drejtën e çdo folësi ndaj shprehjes së lirë, por brenda një afati të kufizuar. Kjo është arsyeja pse liria nuk vepron pa rregulla të ngurta (shiko nëntitullin e këtij kapitulli. Pa këtë parim, asnjë sistem demokratik nuk do të punojë, as edhe të drejtat e njeriut nuk do të thoshin shumë në jetën e njerëzve.

Cila është detyra e mësuesit në këtë kapitull

Në këtë kapitull, nxënësit i është dhënë shumë kohë për të punuar më vete për të trajnuar aftësitë e tij që të debatojë dhe të vëzhgojë, por edhe për të marrë përgjegjësi për atë që bën. Mësimet 2-4 fillojnë me të dhëna të nxënësve. Kur nxënësit punojnë më vete, mësuesi vepron si një trajner: ai vështron nxënësit për të zbuluar se çfarë mund të bëjnë mirë dhe se cila anë e kompetencave të tyre ka nevojë për më shumë vëmendje dhe trajnim. Ai i mbështet nëse kërkojnë ndihmë, por nuk duhet t'u japë atyre zgjidhjet e detyrave.

Zhvillim kompetencash: lidhje me kapitujt e tjera në këtë vëllim

Çfarë na tregon kjo tabelë?

Titulli i këtij manuali, *Pjesëmarrja në demokraci*, përqendrohet në kompetencat e qytetarit aktiv në demokraci. Kjo matricë tregon potencialin e efekteve të sinergjisë midis njësive të këtij manuali. Matrica tregon se çfarë kompetencash janë zhvilluar në njësinë 8 (rreshtat e errësuar në tabelë). Kolona me kornizë të theksuar tregon kompetencat e vendimmarrjes dhe veprimit politik- e theksuar për shkak të lidhjeve të tyre të ngushta me pjesëmarrjen në demokraci. Rreshtat e mëposhtme tregojnë lidhjet me kapitujt e tjera në këtë manual: çfarë kompetencash janë zhvilluar në këto kapitull që mbështesin nxënësit në njësinë 8?

Si mund të përdoret kjo tabelë?

Mësuesit mund ta përdorin këtë matricë si një mjet për planifikimin e orëve të tyre EQD/EDNJ në mënyra të ndryshme.

- Kjo matricë ndihmon mësuesit të cilët kanë vetëm pak orë në dispozicion për EQD/EDNJ: një mësues mund të zgjedhë vetëm këtë kapitull dhe të heqë të tjerat, pasi ai e di se disa kompetenca kyçe janë zhvilluar, në një masë të caktuar, në këtë kapitull - për shembull, analiza, përdorimi reflektiv i mediave dhe përgjegjësia.
- Matrica ndihmon mësuesit për të përdorur pasojat sinergjike që ndihmojnë nxënësit të jenë të trajnuar në kompetencat e rëndësishme në mënyrë të përsëritur, në kontekste të ndryshme, të ndërlidhura në shumë mënyra. Në këtë rast mësuesi zgjedh dhe kombinon disa njësi.

Kapitujt	Dimensionet e zhvillimit të kompetencave			Qëndrimet dhe vlerat
	Analiza dhe gjykimi politik	Metodat dhe aftësitë	Vendimmarrja dhe veprimi politik	
8 Liria	Identifikimi i deklaratave kyçe Lidhja dhe renditja e argumenteve; bërja e një zgjedhje Analiza e ndërtimit selektiv të realitetit nga mediat	Debati: bërja e deklaratave të shkurtra dhe të qarta. Loja në ekip Shkrimi i një historie lajmesh	Marrja e një vendimi me shumicë votash	Etika e njohjes reciproke
2 Përgjegjësia				
7 Barazia	Analiza dhe zgjidhja e problemit shumicë/pakicë			Përgjegjësia është edhe më e rëndësishme se rregullat për ta bërë demokracinë funksionale (kapitujt 2 dhe 7)
5 Rregullat dhe ligji			Neutralizimi i mundësisë së konfliktit të përhershëm të interesave, duke projektuar një kuadër ligjesh dhe rregullash	
6 Qeveria dhe politika	Studim i debateve për hartimin e axhendës dhe vendimmarrjen		Identifikimi se ku mund të ndërhyjnë qytetarët në proceset e	

	politike		vendimmarrjes politike	
9. Media	Analiza e ndërtimit përzgjedhës të realitetit nga ana e mediave	Shkrimi i një historie të re	Përdorimi reflektiv i informacionit të transmetuar nga mediat	

KAPITULLI 8: Liria – debati në publik

Pse nuk liria (e fjalës) nuk vepron pa rregulla të ngurta?

Tema e mësimit	Trajnimi i kompetencave /objektivat e të mësuarit	Detyrat e nxënësve	Materialet dhe burimet	Metoda
Mësimi 1 Cilat çështje janë me interes për ne? (3 javë më parë)	Marrja e përgjegjësive. Kriteret për përzgjedhjen e çështjeve për një debat në klasë: rëndësia politike, interesat e nxënësve, lidhjet me kuptimin dhe përvojën e nxënësit.	Nxënësit japin ide dhe mbledhin informacion për çështje për debat.	Fletët e punës së nxënësit 8.1. Informacione përmes mediave. Të dhënat e përvojës personale dhe gjetjet. Tabela.	Puna në ekupe dyshe.
Mësimi 2 Përgatitja për debat	Pjesëmarrja: nxënësit bëjnë një zgjedhje me votim. Metodrat dhe aftësitë: puna në ekip.	Nxënësit përgatisin rolet e tyre për debat.	Fletët e punës së nxënësit 8,2-8,5, 9.1. Debat. Punë në grup (votim).	Puna në grup, të mësuarit bashkëpunues.
Mësimi 3 Ne debatojmë - ne vendosim - ne raportojmë	E folura lirisht; argumentimi me një kundërshtar; bashkëpunimi në ekip. Respektimi dhe vlerësimi në shkëmbimin e argumenteve.	Nxënësit marrin pjesë ose shikojnë dhe dëgjojnë një debat. Detyrat që vijnë për përgatitjen e mësimit të reflektimit.	Fletët e punës së nxënësit 8,2-8,5, 9.1.	Debat Punë në grup (votim). Shpjegimi.
Mësimi 4 Një debat - këndvështrimev të ndryshme	Identifikimi, balancimi dhe përzgjedhja e kriterëve sipas përparësive për një vendim. Kriteret kyç për zgjedhjen e një punë janë, "Cila punë i korrespondon interesave dhe pikave të mia të forta?"	Nxënësit krahasojnë lajmet në debat. Nxënësit reflektojnë për përvojën e tyre debatues.	Lajmet e shkruara nga nxënësit. Materiale për mësuesit 9.1.	Prezantime. Diskutim.

Mësimi 1

Cilat janë çështjet që na interesojnë?

Nxënësit marrin pjesë në planifikimin e debatit

Ju lutemi vini re: ky mësim zhvillohet tre javë para të tjerëve

<p>Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimit.</p> <p>Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD/EDNJ.</p> <p>Objektivi i mësimit tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.</p> <p>Detyra e nxënësit, së bashku me metodën, formojnë bërthamën e procesit mësues.</p> <p>Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimit.</p> <p>Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.</p>	
Trajnimi i kompetencës	Marrja e përgjegjësisë; zgjedhja e artikujve dhe materialeve duke aplikuar një sërë kriteresh.
Objektivat e të mësuarit	Kriteret për përzgjedhjen e çështjeve për debat në klasë: afërsia politike, interesat e studentëve, lidhja me të kuptuarit dhe përvojën e nxënësve.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit japin ide dhe mbledhin informacion për çështjet për debat.
Materialet dhe burimet	Informacionet përmes mediave. Të dhënat e përvojës personale dhe gjetjet. Tabelë në mur për të shfaqur sugjerimet e nxënësve, me listë (emrat e nxënësve me një kuti në krah). Fleta e punës së nxënësit 8.1.
Metoda	Puna në ekipe në dyshe.
Koha në dispozicion	Përfshirja e nxënësve. 15 min
	Prezantimi i detyrës. 10 min
	Puna në ekipe në varg. 15 min
	Intervali mes mësimeve 1 dhe 2. 3 javë

Informacion për mësuesin: përse ky mësim zhvillohet tri javë më parë

Ky mësim zhvillohet tri javë përpara të tjerëve, për të mundësuar që nxënësit të përgatisin një informacion për mësimin e dytë dhe për të marrë pjesë në planifikimin e debatit në mësimin 3. Ky mësim shërben si një **organizator paraprak**: nxënësit marrin informacionin që u nevojitet paraprakisht.

Pjesëmarrja në planifikimin e mësimeve i përgjigjet pjesëmarrjes në komunitet. Në të gjitha rastet, qytetari aktiv është qytetari i informuar. I parë nga ky këndvështrim, organizatori, paraprakisht në këtë kapitull, demonstroi një parim të përgjithshëm të pjesëmarrjes në demokraci.

Organizimi paraprak kërkon një hapësirë kohe prej rreth tre javësh ndërmjet mësimit të parë dhe të dytë. (Mësuesi duhet të vendosë se si t'i përdorë mësime brenda këtij intervali.) Organizimi paraprak përbëhet nga dy faza:

Faza 1 (dy javë): nxënësit punojnë në ekipe dyshe. Në fund të fazës së parë, ekipet përpunojnë një sugjerim për një çështje të debatit që ata mendojnë se është interesante dhe e përshtatshme. Ata ofrojnë materiale informative për klasën (një faqe).

Një afat përcakton datën kur përfundon faza 1 dhe fillon faza 2.

Faza 2 (një javë): kohë leximi. Në fund të fazës 2, çdo nxënës duhet të jetë i familjarizuar me të gjitha çështjet e sugjeruara dhe të ketë lexuar të gjitha materialet. Çdo nxënës ka zgjedhur një çështje për debat.

Struktura kohore për organizimin paraprak

Mësimet	Mësimi 1		Mësimi 2
Veprimtaritë e nxënësve	Faza 1 Nxënësit përpunojnë sugjerimin e tyre për një çështje debatimi.		Faza 2 Nxënësit lexojnë propozimet
Linja e kohës	Jave 1	Java 2	Java 3
Afati 			

Përshkrimi i mësimit

Përgatitjet para mësimit

Për hapin 1, linja e debatit: nëse është e nevojshme, mësuesi hap klasën për ushtrimin e debatit.

Për hapin 2.3, udhëzimet për detyrën: mësuesi ka bashkangjitur dy fletë tabele në murin e klasës.

1. Përfshirja e nxënësve

Përgatitja: Mësuesi shënon një vijë në dyshe me një copë spango rreth pesë metra të gjatë. Nxënësit duhet të kenë hapësirë të mjaftueshme për të qenë në gjendje të qëndrojnë në të dyja anët e kësaj vije, përballë njëri-tjetrit. Nëse klasa është shumë e vogël ose shumë e populluar, ky ushtrim mund të bëhet në korridor.

Mësuesi kërkon nga nxënësit që të ngrihen dhe të formojnë një rreth rreth vijës. Pastaj mësuesi shpall:

"Çdo fëmijë duhet bëjë edhe një vit shtesë në shkollë."

Mësuesi kërkon që nxënësit të lëvizin në një anë të vijës - në të majtë, në qoftë se ata e mbështesin deklaratën, në të djathtë, nëse nuk pajtohen. Ata kalojnë disa minuta për ndarjen e arsyeve dhe ideve të tyre.

Pastaj mësuesi kërkon që grupet të shkëmbejnë argumentet e tyre. Ka disa rregulla që duhet të respektohen:

1. Të dy palët mbajnë radhë në paraqitjen e argumentave.
2. Folësit nuk duhet të ndërpriten.
3. Folësit kanë 30 sekonda për të folur për pikën e tyre.

Nxënësit, më pas, angazhohen në një shkëmbim të argumenteve që i ngjan një debati. Pas pesë minutash, ose më herët, nëse njëra palë i ka shteruar idetë, mësuesi e ndal debatin dhe kërkon që nxënësit të kthehen në vendet e tyre – më e mira kërkon që veprimtaria të zhvillohet në një shesh të hapur për të lehtësuar dhe mbështetur komunikimin.

2. Prezantimi i detyrës

2.1 Pse është i rëndësishëm debati për pjesëmarrjen në demokraci

Mësuesi i referohet aktivitetit të mëparshëm - ai ishte një debat. Brenda një kohe të shkurtër, u shkëmbyen shumë ide dhe argumente. Nxënësit mund të komentojnë për përvojën e tyre.

Mësuesi shpjegon se nxënësit duhet të zhvillojnë aftësitë e tyre të debatit, sepse shumë diskutime në mjediset demokratike kryhen në këtë mënyrë. Shtetasit gëzojnë të drejtat e mendimit dhe shprehjes, por ata duhet të kenë aftësi debati për t'i ushtruar ato.

Mësuesi sigurohet që nxënësit e kuptojnë dhe pranojnë këtë përkufizim të detyrës së tyre të trajnimit.

2.2 Sqarim: çfarë e bën një çështje të mirë për debat?

Mësuesi i referohet temës - cila çështje është e mirë për debat? Çfarë e bën një çështje të mirë për debat?

Mësuesi dëgjon idetë dhe sugjerimet e studentëve dhe i përmbledh ato në fjalët kyçe në dërrasën e zezë ose në tabelë. Mund të pritët që ato, në një masë të madhe, të korrespondojnë me pesë kriteret (3a-3E) në Fletën e punës së nxënësit 8.1.

Mësuesi shpjegon se debati i ardhshëm do të jetë më interesant dhe nxënësit do të jenë më të suksesshëm nëse e zhvillojnë debatin për një çështje që e zgjedhin vetë. Ata do të kenë mundësinë për

të zgjedhur një çështje në mësimin tjetër pas tre javësh. Deri atëherë, ata duhet të zhvillojnë sugjerimet për çështje e debatit që duhet të mbahet atëherë. Klasa do ta bëjë një zgjedhje në mësimin e dytë.

Mësuesi shpërndan fletën e punës së nxënësit 8.1 dhe i referohet kritereve që nxënësit kanë sugjeruar dhe u kërkon atyre t'i krahasojnë ato me kriteret 3a-3e në broshurë. Nëse nxënësit dhe mësuesi bien dakord për të modifikuar listën e kritereve, ata e bëjnë këtë.

2.3 Udhëzime për detyrën: mbledhja e ideve në tabelë

Mësuesi shkon te tabela në mur dhe kërkon nga nxënësit të lexojnë dhe Fletën e punës së nxënësit 8.1, ndërsa ai vizaton tabelën e mëposhtme:

Cila çështje është e mirë për debat?			
Jeta e përditshme ose në shkollë	Çështje kulturore ose sociale	Çështjet Politike	Çështje të tjera

Pasi nxënësit të kenë lexuar materialin, mësuesi i kthehet tabelës. Çështja që nxënësit diskutuan në fillim të mësimin ishte një çështje politike –“Si duhet të organizohet arsimit në vendin tonë?. Por çështje të tjera me shumë interes janë edhe:

- Çështjet politike
- Çështjet sociale
- Çështjet në shkollë ose në jetën e përditshme
- Çështjet e tjera - për të gjitha idetë e tjera.

Nxënësit mund të bazohen në përvojë e tyre personale, në atë çfarë dinë për agjendën aktuale politike ose mund të kërkojnë informacion shtesë.

Në këtë pikë, nxënësit duhet të kenë disa shembuj. Mësuesi i nxit ata të dalin përpara klasës me idetë e tyre. Nëse kjo është shumë e vështirë, mësuesi mund të ndihmojë me këto shembuj:

- *Jeta e përditshme ose në shkollë:* "Makina bën më shumë dëm sesa të mira."
- *Çështjet sociale ose kulturore:* "Televizioni luan një rol pozitiv në shoqëri." (Ose: interneti, telefonat celular etj.)
- *Çështjet politike:* "Gratë duhet të trajtohet njësoj si burrat."

2.4 Udhëzime për detyrën: respektimi i afatit

Së fundi, mësuesi shpjegon pse ka një afat. Për t'i dhënë të gjithëve mundësinë për të lexuar materialet, vihet një afat - pesë ditët shkolle para zhvillimit të mësimin të parë. Nxënësit duhet të kuptojnë se ata do të zgjedhin një çështje, por ata duhet t'i kenë lexuar materialet paraprakisht. Përndryshe, nuk mund të zhvillohet një votim demokratik, pasi ai duhet të organizohet në mënyrë efikase brenda kohës në dispozicion. Gjatë mësimin nuk do të ketë kohë për të lexuar materialet. Mësuesi u tregon nxënësve se ku duhet t'i depozitojnë fletë e shënimeve dhe materialet. Së fundi ai thekson se është e rëndësishme për nxënësit për të vendosur se për cilën çështje do të donin të zhvillohej debati.

3. Puna në ekipe në varg

Nxënësit formojnë ekipe së bashku dhe punojnë më vete, duke ndjekur udhëzimet e dhëna në broshurë dhe gjatë mësimin. Ata i caktojnë vetë detyrat e shtëpisë.

Mësimi 2

Përgatitja për debatin

Deklaratat kryesore dhe strategjitë e debatit

Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimi.

Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD/EDNJ.

Objektivi i mësimi tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.

Detyra e nxënësit, së bashku me **metodën**, formojnë bërthamën e procesit mësimor.

Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimi.

Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.

Trajnimi i kompetencës	Pjesëmarrja: nxënësit bëjnë një zgjedhje me votim. Metodatat dhe aftësitë: puna e ekipit.	
Objektivat e të mësuarit		
Detyrat e nxënësve	Nxënësit përgatisin rolet e tyre për debat.	
Materialet dhe burimet	Fletët e punës së nxënësit 8.2-8.5, 9.1. Informacioni i medias. Një tabloid dhe gazetë cilësore, një revistë për të rinjtë.	
Metoda	Puna në grup, të mësuarit bashkëpunues.	
Koha në dispozicion	1. Nxënësit zgjedhin një çështje.	10 min
	2. Krijimi i grupeve për debat.	10 min
	3. Puna në grup.	20 min

Informacion

Kapitulli përbëhet nga dy aktivitete: 1. nxënësit zgjedhin çështjen e debatit dhe 2. nxënësit formojnë grupe dhe përgatitin debatin në rolet e tyre të ndryshme: të dy ekipet në debat (ai "pozitiv" ose në anën pro dhe ai "negativ" ose pala kundër).

Pjesa kryesore e mësimi duhet të shpenzohet për përgatitjen e debatit. Prandaj është e rëndësishme të kryet një votim normalisht dhe me efikasitet.

Për grupet e gazetarisë së lajmeve, është një përvojë emocionuese të shohin historinë e tyre të botuar nga një gazetë të vërtetë. Mësuesi mund t'ia sugjerojnë këtë ide ekipit të gazetarëve të lajmeve. Nëse nxënësit janë dakort, mësuesi vendos me ta si t'i drejtohen një gazete.

1. Nxënësit përzgjedhin një çështje

Mësuesi vepron si kryesues në këtë seancë të parë të mësimi. Së pari ai falënderon nxënësit për prodhimin e kaq shumë ideve interesante. Më tej ai shpjegon procedurën.

Nga nxënësit pritet që të kenë lexuar idetë dhe materialet e prodhuara nga shokët e tyre dhe që të kenë vendosur se cilat çështje do të donin të debatoheshin. Procedura e votimit mund të zhvillohet nga dy nxënës. Njëri nga nxënësit pyet të tjerët për preferencën e tyre. I dyti shënon temat në një listë në dërrasë, duke nënvizuar ato që janë përzgjedhur disa herë.

Pastaj temat renditen dhe, me shumicë votash, klasa bën një zgjedhje në mes të tre të parave në krye të listës së klasifikimeve. Tema zgjedhur bëhet çështja e debatit.

2. Krijimi i grupeve për debat

Mësuesi fton nxënësit në debat. Një debat vijon me rregulla të caktuara. Nxënësit formojnë grupe dhe ekipe që kryejnë role të ndryshme.

Nxënësit kanë marrë Fletën e punës së nxënësit 8.2 dhe lexojnë në heshtje. Ata bëjnë pyetje për të sqaruar çdo gjë të nevojshme dhe (mundësisht) nxënësit e tjerë ose mësuesi i japin përgjigje. Nxënësit duhet të kuptojnë se çfarë roli kryejnë ekipet e ndryshme.

Nxënësit bashkohen me një nga ekipet e mëposhtme. Kjo tabelë tregon se çfarë grupesh marrin pjesë në debat dhe çfarë flete pune u nevojitet atyre. Ekipet debatuese duhet të ketë një anëtar rezervë, në rast një anëtar i ekipit është i sëmurë në ditën e debatit.

Të dy kryetarët ndajnë detyrat e kryerjes së debatit dhe të votimit të publikut. Nëse një kryetar është i sëmurë, tjetri merr përsipër të dy pjesët.

Grupi	Numri i anëtarëve (+ anëtarë rezervë)	Fletët e punës së nxënësit Nr.
Ekipi i debatit nr 1 ("pozitiv")	5 (+1)	8.3
Ekipi i debatit nr 2 ("negativ")	5 (+1)	8.3
Kryetari i parë dhe i dytë	<u>2</u>	8.2, 8.4, 8.5
Ekipet e reporterëve (gazetë cilësore, gazetë tabloid, revista rinore)	3 x 2	8.6, 9.1
Audienca	Të gjithë nxënësit e mbetur	8.5

Kjo mund të bëhet më e përshtatshme duke krijuar kolona në dërrasën e zezë ose në dyshe te tabela. Nxënësit shkruajnë emrat e tyre në grupin e zgjedhur. Nëse një grup është i tejmbushur, mësuesi dhe klasa vendosin së bashku se si të zgjidhin problemin. Ai është problemi i tyre, jo i mësuesit. Përvoja ka treguar se nxënësit janë të gatshëm të bashkëpunojnë dhe grupet formohen shpejt, me një rezultat të kënaqshëm për nxënësit.

3. Përgatitjet për debat

Grupet marrin kopje të Fletëve të punës së nxënësit 8.3 (ekipe debatuese), 8.4 (audienca) ose 8.5 (ekipi i gazetarisë). Grupet shpenzojnë gjysmën e dytë të orës duke planifikuar aktivitetin e tyre të mësimin dhe, nëse është e nevojshme, mund t'i caktojnë vetes një pjesë të detyrave të shtëpisë. Mësuesi vepron si vëzhgues dhe trajner. Si trajner, mësuesi nuk u afrohet grupeve, nuk lexon letrat e tyre, as edhe nuk i ndihmon ata në prodhimin e rezultateve. Nëse grupet kanë nevojë për ndonjë mbështetje, ata i afrohen mësuesit. Nëse jo, ata janë të lirë dhe përgjegjës për të punuar si e mendojnë të drejtë. Përvoja ka treguar se nxënësit vlerësojmë besimin që është vendosur për ta, i cili vepron si një nxitje e fortë.

Mësuesi u jep gazetarëve të lajmeve një kopje të llojit të gazetës së tyre - letër tabloid, gazetë cilësore ose revistë rinore. Kjo do t'i ndihmojë ata të imagjinojnë se çfarë lloj profili dhe audience leximi ka gazeta e tyre dhe si duhet të jetë historia e lajmit të tyre.

Nëse është e mundur, mësuesi u kërkon nxënësve që të vendosin tavolinat dhe karriget për debat përpara se të fillojë mësimi, siç tregohet në materialet e Fletës së punës së nxënësit 8.2.

Mësimi 3

Ne debatojmë - ne vendosim - ne raportojmë

Debati dhe vendimmarrja në publik

Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimit.

Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD/EDNJ.

Objektivi i mësimit tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.

Detyra e nxënësit, së bashku me **metodën**, formojnë bërthamën e procesit mësuesor.

Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimit.

Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.

Trajnimi i kompetencës	Të folurit lirisht; argumentimi me një kundërshtar; bashkëpunimi në një ekip. Respektimi dhe vlerësimi në shkëmbimin e argumenteve.
Objektivat e të mësuarit	Në lidhje me temën që diskutohet.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit marrin pjesë në të, shikojnë dhe dëgjojnë një debat. Detyrat që ndjekin për grupet që të përgatiten për mësimin e reflektimit.
Materialet dhe burimet	Fletët e punës së nxënësit 8.2-8.5, 9.1.
Metoda	Debat, puna në grup (votimi), sqarim.
Koha në dispozicion	1. Debat. 25 min
	2. Votimi i publikut. 10 min
	3. Detyrat e shtëpisë: të dhënat për reflektim. 5 min

Informacion

Ky mësim përfshin detyrën kryesore të të gjithë kapitullit - debatin. Përgatitja e gjerë në mësimin e mëparshëm kishte për qëllim t'u jepte nxënësve besimin për të vepruar në rolet e tyre.

Kryesuesit janë përgjegjës për menaxhimin e debatit dhe votimin e publikut.

Mësuesi hap dhe përfundon mësimin dhe, kryesisht, vepron si vëzhgues.

Fletët e punës së nxënësit japin rregullat dhe udhëzimet për grupet – si të kryejnë rolet e tyre. Kjo vendosje është tipike për të mësuarit e bazuar në detyra: mësimi është shumë i strukturuar përmes detyrave të ndryshme dhe i kornizuar nga rregullat dhe orari, ndërsa mësuesi pothuajse nuk e merr kurrë fjalën. Por megjithatë, objektivat e mësimit që mësuesi ka në mendje janë të pranishëm gjatë gjithë mësimit, madje edhe më shumë se në udhëzimet frontale, sepse tani, janë nxënësit që e kanë marrë në do të atë.

Përshkrimi i mësimit

Fleta e punës së nxënësit 8.4 (roli i kryesuesit) jep një përshkrim të detajuar për zhvillimin e debatit dhe votimin e publikut. Prandaj, përshkrimi i këtyre fazave mund të jetë shumë i shkurtër.

1. Debati

Mësuesi shpall agjendën e mësimit: debati, i ndjekur nga vota e publikut dhe një përmbledhje. Nëse është e nevojshme, mësuesi u kërkon nxënësve të rregullojnë tavolinat dhe karriget në mënyrë se si do vendosen siç tregohet në Fletën e punës së nxënësit 8.2.

Pastaj kryetari i parë fillon. Nxënësit zënë vendet e tyre, si ekipe debatimi, kryetar, audiencia dhe gazetarët e shtypit. Mësuesi zë vend në audiencë, mundësisht në rreshtat prapa. Nxënësit nuk duhet të kërkojnë të vendosin kontakt me sy me mësuesin, por me njëri-tjetrin. Ata kryejnë rolet e tyre dhe mësuesi dëgjon.

2. Votimi i publikut

Kryesuesi i dytë drejton diskutimin e publikut dhe votimin. Këtu, mësuesi largohet nga audiencia dhe i vëren nxënësit nga distanca. Ndërsa nxënësit e audiencës diskutojnë për votimin e tyre, ekipet e debatimit dhe reporterët e lajmeve dëgjojnë.

Pas pesë minutash, kryetari përfundon diskutimin dhe zhvillon votimin. Pasi kryesuesi e ka përfunduar votimin, mësuesi merr drejtimin.

3. Detyrat e shtëpisë: të dhënat për mësimin në vijim (mësimi 4)

Mësuesi falënderon kryetarët për menaxhimin e pjesës kryesore të mësimit. Më pas ai falënderon nxënësit dhe audiencën dhe vlerëson si e mendon të përshtatshme. Nuk ka komente kritike në këtë pikë. Mësimi i katërt jep mundësi për të dhënë komente dhe për të reflektuar për mësimin e debatit dhe votimit, dhe kjo është ajo që ai u tregon nxënësve.

Ai u kërkon të gjithë nxënësve, me përjashtim të gazetarëve të lajmeve, që të mendojnë për ndjenjat e tyre, përshtypjet dhe pikëpamjet për seancën e debatit, diskutimit pasues dhe votimit, të përgatitin një deklaratë të shkurtër si informacion për mësimin e ardhshëm, duke trajtuar çështjet kyçe në vijim:

1. Jepni mendimin tuaj në lidhje me çështjen në shqyrtim. Shpjegoni se çfarë argumenti ju ka bindur më shumë në formimin e mendimit tuaj.
2. Nga këndvështrimi juaj, përshkruani çfarë i ndikon rregullat dhe cili ishte ndikimi në debat i afatit prej një minute.

Ekipet e reporterëve të shtypit nuk duhet kenë detyrë tjetër përveç prodhimit të historisë së tyre të lajmeve. Mësuesi thërret gjashtë nxënësit, që të vendosin se si do të shpërndahen lajmet – duke paraqitur dy ose tri kopje në mur apo duke dhënë një fletë pune për çdo nxënës.

Mësimi 4

Një debat – këndvështrime të ndryshme

Nxënësit reflektojnë për debatin

Kjo matricë përmbledh informacionin që i nevojitet një mësuesi për planifikimin dhe zhvillimin e mësimit.

Trajnimi i kompetencave i referohet drejtpërdrejt EQD/EDNJ.

Objektivi i mësimit tregon atë që nxënësit njohin dhe kuptojnë.

Detyra e nxënësit, së bashku me **metodën**, formojnë bërthamën e procesit mësuesor.

Materialet në listën e plotë e mbështetin përgatitjen e mësimit.

Koha në dispozicion na jep një udhëzues të përafërt për menaxhimin e kohës së mësuesit.

Trajnimi i kompetencës	Analiza dhe gjykimi i një përvojë të përbashkët.	
Objektivat e të mësuarit	Mediat ndërtojnë perceptimin tonë të realitetit. Rregullat sigurojnë mundësi të barabarta për të ushtruar të drejtat e lirisë.	
Detyrat e nxënësve	Nxënësit krahasojnë historitë e lajmeve në debat. Nxënësit reflektojnë për përvojën e tyre në debat.	
Materialet dhe burimet	Lajme të shkruara nga nxënësit. Materiale për mësuesit 9.1	
Metoda	Prezantime. Diskutim.	
Koha në dispozicion	1. Tre raportime lajmesh me diskutim.	15 min
	2. Reflektim: si ndikuan rregullat në debat?	15 min
	3. Shpjegimi.	10 min

Informacion

Nxënësit reflektojnë për mësimin nga dy plane, në atë të përmbajtjes dhe në atë të kuadrit të rregullave. Nxënësit mund të jenë më të interesuar në një aspekt se sa në tjetrin dhe fokusi mund të zhvendoset në përputhje me rrethanat, duke i dhënë më shumë kohë një teme.

Shpjegimi u jep nxënësve mundësinë për disa komente të përgjithshme për kapitullin.

Nxënësit janë përgatitur për të dhënë kontribut gjatë mësimit. Prandaj, mësuesi mund dhe duhet t'u japë nxënësve një pjesë të madhe të kohës për të folur. Ndërhyrjet e nxënësve pritet të zgjasin për të gjithë orën e mësimit (shih pyetjet kryesore për të dhënat e nxënësve). Mësuesi kryeson mësimin dhe jep të dhëna të shkurtra për të përmbledhur dhe stukturuar diskutimet.

Përshkrimi i mësimit

Qartësimi i agjendës për mësimit

Mësuesi paraqet agjendën e mësimit dhe thekson se ajo i korrespondon pyetjeve kryesore të detyrave të shtëpisë të nxënësve. Nëse nxënësit janë dakord dhe nuk bëjnë asnjë sugjerim për t'u përqëndruar në një pikë të veçantë, mësuesi paraqet fazën e parë të mësimit.

1. Tre raportet e lajmeve me diskutim

Mësuesi njofton se tre ekipet e reporterëve do të paraqesin tregimet e tyre të lajmeve. Nxënësit kanë për detyrë të dëgjojnë dhe të krahasojnë, sepse gazetarët punojnë për lloje të ndryshme gazetash. Për të krahasuar lajmet, nxënësit duhet të jenë gati të marrin shënime. Mësuesi sqaron detyrën duke vizatuar një matricë të thjeshtë në dërrasë ose në tabelë:

Historia e lajmit	Nr . 1	Nr. 2	Nr.3
Gjuha			
...			
...			
...			
Vendimi			

Mësuesi i referohet gazetës vetëm nga numri, duke ia lënë nxënësve për të paraqitur gazetën e tyre. Gjuha është një tipar i mundshëm nga e cila mund të krahasohen tregimet dhe nxënësit janë të lirë të marrin shënime çfarë shohin. Nëse ata preferojnë një lloj gazete dhe lajmet në të, ata duhet të japin arsyet.

Mësuesi sigurohet që nxënësit nuk kanë më pyetje për detyrat e tyre dhe pastaj i jep fjalën tre ekipeve të raportuesve për shtyp. Ekipet e raportuesve për shtyp lexojnë tregimet e tyre me radhë, pa asnjë diskutim apo koment ndërmjet tregimeve.

Pastaj nxënësit japin komentet. Mësuesi dëgjon dhe inkurajon nxënësit të shpjegojnë se çfarë kriteresh përdorën për të krahasuar dhe gjykuar tregimet.

Mësuesi përmbledh diskutimin duke vënë në dukje një aspekt të rëndësishëm: të tre ekipet e gazetarëve të shtypit ndoqën të njëjtin debat dhe imazhet që ata krijuan për audiencat e tyre të leximit ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme. Kjo tregon se media e transmeton realitetin për të gjithë ata që nuk ishin të pranishëm në këtë ngjarje. Por, duke e transmetuar realitetin, ata e ndërtojnë atë – duke zgjedhur dhe duke theksuar disa elemente, duke lënë jashtë ose duke i kushtuar më pak vëmendje të tjerëve. Mësuesi mund t'i referohet detajeve të përzgjedhura të lajmeve apo reagimeve të nxënësve për të mbështetur këtë pikë (shih Materiale për mësuesit 9.1).

2. Reflektim: si e ndikuan rregullat debatin?

Mësuesi përsëri kërkon reagimet e nxënësve. Mësuesi dëgjon dhe kështu bëjnë nxënësit. Disa komente pritet të jetë mjaft kritike (afati kohor është "jodemokratik", ai nuk lejoi shprehjen e lirë) dhe disa nxënës mund ta mbështesin këtë.

Gjatë diskutimit, mësuesi mund të kërkojë nga kritikët në mesin e nxënësve që të marrin parasysh se çfarë do të ndodhte në qoftë se hiqet afati. Ata do të kuptojnë se debati do të ketë nevojë për kohë më të gjatë, dhe kohëzgjatja e mësimit na vendos një limit absolut kohor, dhe për këtë arsye, rregullat marrin parasysh realitetin dhe shpërndajnë kohën në dispozicion të tyre në mënyrë të drejtë, nëse është e mundur, në periudha shumë të vogla. Folësit duhet komentojnë se si ata e përballuan afatin kohor: a ia dolën ata të përqendroheshin në pikat kyçe?

3. Përmbledhje

Këtu nxënësit japin disa vlerësime të përgjithshme.

Mësuesi nuk duhet të përpiqet të justifikojë punën e tij përballë kritikës dhe as të argumentojë largimin e vërejtjeve kritike. Meqenëse nxënësit kanë pasur për vete një pjesë shumë të madhe të veprimtarisë dhe përgjegjësisë, si sukcesi dhe dështimi janë më shumë të tyre se sa të mësuesit. Mësuesi duhet ta theksojë këtë, në qoftë se nxënësit nuk janë të vetëdijshëm.

Nëse nxënësit kënaqen me debatin, mësuesi mund të sugjerojë shtrirje në formën e një klubi debatesh. Këtu mund të debatohen disa nga çështjet e propozuara nga vetë nxënësit. Klubet e debatit janë shumë të zakonshme në vendet ku flitet anglisht në mbarë botën, dhe po ashtu në mesin e mësuesve të gjuhës angleze si gjuhë e huaj. Interneti ofron një shumëllojshmëri të pasur të materialit të shkëlqyer për mësuesit dhe nxënësit e interesuar në debatim.

Materialet për mësuesit 8.1

Pse liria varet nga kuadri i rregullave dhe ligjeve

Mundësitë e mësimit në këtë kapitull

Ndërvarësia përmes mungesës së kohës

Burimi më i çmuar i mësimdhënies dhe të mësuarit, dhe në jetën tonë në përgjithësi, është koha. Si profesionist, mësuesi duhet vazhdimisht t'i përgjigjet pyetjeve se si koha në dispozicion në klasë mund të përdoret sa më mirë që të mundet, dhe si, në të mësuarit ndërveprues, nxënësit marrin përgjegjësi për këtë. Organizatori paraprak në këtë kapitull do të veprojë vetëm në qoftë se nxënësit pranojnë përgjegjësinë e tyre për të përdorur kohën për të lexuar materialet e njëri-tjetrit (kur ai është në dispozicion) përpara mësimit të parë. Në mësimin e parë, katër grupeve, mund t'u jepet jo më shumë se 10 minuta për të zgjedhur një çështje për debat. Në qoftë se ata dështojnë për të lexuar materialet paraprakisht, klasa do të ketë një ide të mirë më pak në dispozicion për të zgjedhur – dhe ky është një shembull i varësisë sonë nga njeri-tjetri (ndërvarësia).

Rregullat e ngurta për të mbrojtur lirinë e fjalës

Një debat duhet të zhvillohet brenda kohës së caktuar. Të gjithë folësit gëzojnë të njëjtat të drejta të mendimit dhe të shprehjes së lirë. Prandaj, koha në dispozicion për të folur duhet të shpërndahet në mënyrë të drejtë, që do të thotë barazi, një minutë për çdo deklaratë. Duket paradoksale që rregullat e ngurta janë të nevojshme dhe të dobishme për të mbrojtur lirinë tonë. Afati vepron në dy mënyra: pjesa jonë e kohës për të folur garantohet dhe ajo është e drejtë. Nga ana tjetër, ajo kufizon çdo folës në një kohë të caktuar të shkurtër, dhe folësit duhet të mendojnë me kujdes për atë që duan të thonë. Ata duhet të përqendrohen në argumentet kryesore, të lënë mënjanë çdo gjë me më pak rëndësi dhe të bëjnë të njohur idenë kryesore qartë dhe shkurtimisht.

Liria dhe kufizimi

Liria e nxënësve në veprime dhe fjalë është e kornizuar ose e kufizuar dhe e përcaktuar në dy mënyra. Së pari, nga kohë e të mësuarit në dispozicion - mësimet mbarojnë pas 40 minutash dhe debati duhet të përshtatet në një mësim dhe të marrë jo më shumë se 20 minuta, sepse gjëra të tjera janë të nevojshme në po atë mësim. Së dyti, rregullat e debatit i japin çdo folësi një kohë të drejtë, por rreptësisht të kufizuar prej një minute për deklaratë. Kufizimi ka një dimension strukturor - koha është e kufizuar gjatë gjithë jetës sonë - një dimension politik i krijuar nga vetë njeriu: rregullat vendosin korniza, pa të cilat, ne nuk mund të gëzonim liritë tona pa dhunuar të drejtat e të tjerëve. Mungesa e kohës nuk është e negociueshme, por kufizimi me rregullat, po.

Shkolla është jeta

Dialektika e lirisë dhe kufizimit, e rrënjësuar në mungesën universale të kohës, ndodh në shkollë si edhe në jetën publike. Këtu, në një kuptim shumë të saktë, shkolla është jeta.